СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVIII. Ч. 91. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 21-го КВІТНЯ 1950. | No. 91. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, APRIL 21, 1950. VOL. LVIII.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злу Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном | Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 | FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

СЕНАТ ВІДДАЄ ПОШАНУ ЛЕТУНАМ, ПОГИБШИМ НА БАЛТИКУ

Вашингтон, 19 квітня. — Сенат ухвалив одноголосно резолюцію, щоб віддати належну посмертну пошану летунам, які згинули в літаку, що його зістрілили Совєти над Балтійським морем 8 квітня. Резолюцію передано палаті репрезентантів для відповідного вирішення. Підчас дискусії сен. Гері Кейн підніс заміт, що департамент стейту не оприлюднив доказів, що то совєтські летуни зістрілілили американський літак, яким їхали пропавші американські летуни. Автор резолюції, сен Скат В. Лукас, відповів, що він здається на твердження департаменту стейту в ноті, висланій до Москви. Крім того Лукас пригадав, що Москва удекорувала як героїв своїх летунів, за те, що стріляли на американців, отже сама призналася до вчинку. При цій нагоді Лукас заявив: „Оце злочинне діяння Совєтського Союзу є осторогою вільного світу, що вже час поставити інтерес нашої країни понад партійну політику". Після того він зажадав двопартійної підтримки резолюції. За неї голосували всі приявні 66 сенатори, без ніякого противного голосу.

ЛІСТА АМЕРИКАНСЬКИХ ТАЛАНТІВ НА ВИСОКІ СТАНОВИЩА.

Президент Труман назначив „малий кабінет", як комісію для підшукання в цілій країні визначних осіб, як мужчин так і жінок, яких можна б викофистати для служби на високих постах. Він сказав комісії на зібранні в Білому Домі, що треба дістати всі можливі інформації про кваліфікованих людей і зладити безпартійний каталог. З цього каталогу він міг би вибирати людей, яких йому потрібно для обсадження яких 200 становищ кожного року. Між членами комісії, яка має це зробити, находяться такі одиниці: Доналд Довсон, прибічний дорадник президента; Джан Е. Пюріфой, заступник підсекретаря стейту; Ґ. Ґрагам Морісон, помічник генерального прокуратора й чотирьох інщих високих урядовців з різних департаментів. До них можна буде зголошувати імена кандидатів на високі позиції.

КОМІСІЯ ЗМЕНШИЛА НА ПОЛОВИНУ ПОДАТОК ВІД ПРОДАЖУ.

Комісія способів і засобів палати репрезентантів зменшила тільки на половину воєнні податки від люксусових предметів, головно від фотоґрафічних апаратів і інших подібних приладів. Цей податок приносить один біліон долярів.

ЗА ОБЄДНАННЯ РЕЛІГІЇ З НАУКОЮ.

Ню Гейвен, Кон. — Директор Наукового Відділу Шефілда при університеті Єйл, д-р Едмунд В. Сіннот, у своїм докладі вийшов з предявленням, щоб релігія й наука залишили свою „холодну війну" і щоб уступили зі становища „збройної невтральности" у якій вони найшлися довгі часи. Він заявив, що прийшов час заперестати стріляннину" з-поза плота" однієї й другої ділянки. Новий світ потребує обєднання науковців і релігійних людей для створення основної релігії, з якої можуть вирости овочі духа й ума для розвитку нового суспільного ладу.

ГЕН. ПРОКУРАТОР ПРО ОБОРОНУ ПЕРЕД КОМУНІСТАМИ.

Ню Йорк. — Генеральний прокуратор Гаверд МкҐрет звернувся до всіх громадян щоб вони повідомляли Федеральне Бюро Інформацій про всякі затії комуністів, хоч як ці затії були б незначні. У промові в Клюбі Оголошень він остеріг перед діянням на власну руку різних „віґілянтів" та інших патріотичних організацій, які хочуть розправитися з комуністами односторонно. МекҐрет каже, що така поведінка громадян була б на руку комуністам, бо вони хочуть довести до хаосу й замішання і серед того переводити різні підривні атаки. „Є багато комуністів в Америці. Вони є всюди: в фабриках, бюрах, мясних крамницях, на рогах вулиць, в приватних підприємствах. Кожен з них носить при собі зародки смерти для нашої суспільности. Одначе положення не є алармуюче. Це не є причина до гістерії або паніки. Ми можемо побороти ворога й охоронити наші вольности. Треба тільки обережности і насторожения. Не годиться називати кожну немилу собі особу комуністом, бо це вбивство характеру, гонення за відьмами, чи гістерія. Така поведінка вичерпає нашу енергію і знищить самий осередок нашої протиофензиви" — вказував ген. прокуратор. Потім пригадав, що тепер існує добре зорганізована місцева, стейтова й федеральна поліція, яка веде справи на демократичний лад.

ЗАПОВІДАЮТЬ СТРАЙК ПАЛЯЧІВ НА ЗАЛІЗНИЦЯХ.

Шікаґо. — Братство залізничих палячів і машиністів ухвалило викликати страйк своїх членів на 26 квітня на залізничих лініях Середнього Заходу, щоб вимусити на підприємствах давно ухвалене жадання додати окремого паляча на скомплікованих машинах Дізела. Страйком мали б бути обняті залізниці Санта Фей, Содерн Биґ Фор, Огайо Сентрал а також частини Пенсилвенійської залізниці, Ню Йорк Сентрал і Мишиген Сентрал. Страйк може бути поширений на інші залізничі лінії.

АКЦІЯ ДЛЯ ЗМЕНШЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ.

Вашингтон. — Конґрес Індустріяльних Організацій почав кампанію за спонукання президента Трумана й його адміністрацію до енергічнішої акції в справі безробіття. К.І.О. спонукує висилку до Вашингтону делегатів різних безробітних груп, щоб вони конферували з відповідними урядовцями. Перші групи наспіли з Вотербері, зі стейту Конектикат і з Парк Сиrі, у стейті Юта.

ГЕН. БРЕДЛІ ЗА ПОЛІТИЧНЕ ОБЄДНАННЯ БРИТАНІЇ, КАНАДИ Й З.Д.

Конкорд, Масс., 19 ... — Ген. Омар Н. Бредлі, голова спільного ген. штабу, сказав, що демократію Західного світу можна б врятувати, якщо б Злучені Держави, Великобританія й Канада обєдналися політично. Цю думку висловив він у промові з нагоди 175-ліття битви коло Лексінґтон і Конкорд, яка була першою битвою підчас американської революції і дала початок до відірвання Америки від Анґлії. Він обговорив можливості такого обєднання і прийшов до висновку, що воно причинилось би до самозбереження британського народу, а в злуці з канадійцями й американцями створило б справжню нагоду для втримання миру. Бредлі не згадав Росії по імені, одначе на її адресу сказав, що комуністи можуть запанувати над Европою, а після того прийде до американського армаґедону.

ГАРІМАН ПЕРЕДБАЧУЄ ПЕРЕМОГУ В ХОЛОДНІЙ ВІЙНІ

Ню Йорк. — В. Аверел Гаріман, американський загальний амбасадор, заявив, що наша країна й її союзники віднесуть перемогу в холодній війні з Росією тому що „історія й моральність стоять по нашому боці". Теж матеріяльні багатства Злучених Держав і Канади дають половину промислової сили цілого світу. Гаріман виголосив промову на обіді стейтового комітету Демократичної партії в готелю Валдорф Асторія. Він доводив, що країни Західної Европи при допомозі Злучених Держав швидко приходять до сили. Він того погляду, що внаслідок діяння Пляну Маршала відпав від Комінформу маршал Тіто з Юґославії, а дальший тиск поза Залізною Заслоною остаточно зломить силу Кремля. Промову Гарімана вважають за початок виборчої кампанії Демократичної партії.

ЗА ОСНОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЩАДНИЧО-КРЕДИТОВОЇ КООПЕРАТИВИ

Ню Йорк. — Перші наради для заснування української щадничо-позичкової кооперативи відбулися старанням української Краєвої Господарської Ради в суботу 15 квітня в Українськім Демократичнім Клюбі. На зібранні 15 українських кооператорів був приявний Сидні Стол з стейтового Кооперативного Кредитового Союзу. Він дав точні інформації, як закладати такі кооперативи. Члени Економічно-Кредитової Секції Господарської Ради, а саме М. Кекало й І. Ольховий, перебрали на себе обовязок опрацювати все потрібне до закладення української кредитової кооперативи. Коли покінчать підготову, запросять представника стейтового Кооперативного Союзу до помочі при введенні спілки в життя.

ДАЛЬША ВИСАДКА БОЛЬШЕВИКІВ НА ОСТРОВІ ГАЙНАНЬ.

Таіпеї, Формоза, 20 квітня. — З урядових повідомлень виходить, що китайські большевики висадили дальші контингенти своїх військ на острові Гайнань, одному з двох, які досі були ще в руках націоналістів.

НОВА ЧИСТКА КОМУНІСТИЧНОЇ ВЕРХІВКИ В УКРАЇНІ

Лондон, 20. квітня. (ЮП). — Московська радіовисильня сьогодні повідомила про нову чистку в Раді Міністрів та комуністичній партії Української ССР. Подробиць чистки не подано, стверджуючи тільки, що вона стоїть у зв'язку з малим прогресом в дальшій колективізації України та саботажами і повільністю у виконуванні продукційних плянів в сільському господарстві і його механізації. Кілька днів тому повідомлено про „звільнення від обов'язків" всесоюзного міністра автомобільної і тракторної індустрії, С. А. Акопова. З повідомлень виходить, що в цілому Сов. Союзі ведеться тепер акція за „другою фазою" в колективізації, іменно, злуки кількох менших колгоспів в одні великі.

СОВЄТИ НАЗИВАЮТЬ ІНЦИДЕНТ НАД БАЛТИКОМ „АМЕРИКАНСЬКОЮ ПРОВОКАЦІЄЮ"

Москва, 20 квітня. — Вчора, дванадцять годин після доручення совєтському міністерству закордонних справ американської протестаційної ноти в справі відомого повітряного інциденту над Балтиком, в якому совєтські боєві літаки збили безборонного американського літака, совєтський закордонно-політ. орган „Новоє Время" назвав його „американською провокацією" та домагається „гострого покарання" відповідальних за цей „злочин". Совєтський орган вважає, що за цей інцидент поносять всю відповідальність Злучені Держави. В редакційній статті там пишеться: „Якщоб правлячі кола Вашинґтону справді респектували елементарні форми міжнародного права та суверенність інших країн, вони, познайомившись з фактами, повинні суворо покарати тих, хто намовив американських пілотів на цей злочин та поробити заходи проти повторення таких інцидентів, які означають грубе порушення міжнародного права".

СОВЄТИ ПОВТОРЮЮТЬ СВОЇ ПРЕТЕНСІЇ ДО ДАРДАНЕЛІВ

Москва, 20 квітня. — Орган совєтської фльоти, „Красний Флот", пригадує у вчорашньому виданні історично-імперіялістичні російські претенсії до Дарданелів, домагаючись провірки постанов конвенції в Монтро в 1936 році, на підставі якої Туреччині віддано контролю Дарданелів, з правом обмежити або заборони переїзд через них воєнних кораблів. Совєтський орган твердить, що „правлячі кола Туреччини продали незалежність своєї країни американським імперіялістам", що американські військові і господарські спеціялісти цілком розпоряджають Туреччиною" і тому „чорноморські країни" мають право домагатися змін в статуті Дарданелів.

ОФІЦІЯЛЬНЕ ПРОГОЛОШЕННЯ „ДНЯ ВІРНОСТИ"

Мейор О'Дваєр закликає мешканців Ню Йорку до участи в Параді 29. квітня

Ню Йорк, 20. квітня. — Мейор О'Дваєр проголосив вчора офіціяльно день 29-го квітня традиційним „Днем Вірности" та закликав мешканців метрополії взяти активну участь в параді з цеї нагоди, що має бути „видимим виявленням віри в американські принципи та в справу волі для всіх". Копії своєї проклямації мейор вручив на сходах Сити Гол представникам різних громадських, релігійних, ветеранських та національностевих груп, між ними предсідникові громадського маніфестаційного Комітету, Чарлзові Силверові, та командантові ню-йорської Ради Ветеранів Закордонних Воєн, — Джозефові Смитові. Маніфестаційний Комітет передбачує, що в параді візьме участь поверх 100,000 осіб. Похід почнеться від 85-ої Стріт та йтиме по 5-ій Евеню до 63-тої Стріт, де його відбиратимуть мейор О'Дваєр, кардинал Спелман, секретар праці Моріс Т. Тобін та інші високі достойники. Українці, як уже повідомлено, очолюватимуть національностеві групи.

СОБОР У. П. Ц. А. У ВИЛМИНҐТОН

Вилминґтон, Делевар, 19-го квітня. — Місцевий „Морнінґ Нюз" у вчорашньому виданні надрукував довше повідомлення про собор Української Православної Церкви Північної Америки, що почався тут в церкві св. Петра і Павла, під проводом архиєпископа Мстислава. В соборі, згідно з цим повідомленням, бере участь 26 священиків і 30 світсько-церковних діячів. Ціллю цего собору є „приготовити програму об'єднання існуючих Українських Православних Церков на захід від залізної заслони: в Злучених Державах Америки, Канаді, Південній Америці та Західній Европі". На порядку нарад є теж справа будови теологічного семинара, в якому виховувалися б на православних священиків народжені в Америці члени Української Православної Церкви.

ВИСТАВКА ЦІННИХ КНИЖОК, УЛАШТОВАНА ОБЄДНАНИМИ ДЕРЖАВАМИ

Ню Йорк. — Дня 19 квітня відкрито в Ґролієр Клюбі, 47 Іст 60 вул. виставку під заг. „Обєднані Держави в Гарнім Письменстві". На виставці приміщено понад сотню найстарших творів різних націй світу. Кожна з 59 націй, приналежних до О. Д. має там свою книжку. Найстаршою книжкою є Гомерова „Іліяда" в рукописі з II. сторічча. Серед старинних видань є теж поміщена книга, в якій країни-члени підписали тимчасовий договір про складення О. Д. на Конференції в Сан Франсиско в 1945 р.

НОВЕ ЗАГОСТРЕННЯ ЧЕСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ СТОСУНКІВ

КОМУНО-ЧЕХИ ДОМАГАЮТЬСЯ ЗАКРИТТЯ ДВОХ АМЕРИКАНСЬКИХ БІБЛІОТЕК І ВІДКЛИКАННЯ ПРЕСОВОГО АТАШЕ.

Прага, 20 квітня. Комуно-чеське міністерство закордонних справ виступило з домаганням закриття двох бібліотек Американської Інформаційної Служби в Празі і Братиславі найпізніше до суботи полудня та відкликання пресового аташе місцевої американської амбасади, Джозефа С. Колярека. В американських дипломатичколах сподівалися такої можливости після того, як двох чеських урядників американської бібліотеки в Празі заявили тиждень тому, що Колярек веде „наклепницьку кампанію" проти чехословацької „народної демократії", та після засуду в дні 13-го квітня двох інших урядників бібліотеки на 15 і 18 років ув'язнення за „шпигунство" в користь Америки. Міністерство закордонних справ в урядовій ноті до американської амбасади покликується на зізнання цих колишніх урядників і твердить, що Коллрек використовував бібліотеки на „поширювання неправдивих інформацій для підбурення чеських громадян проти народно-демократичного режиму", а урядники були використувані для шпигунства та збирання „фіктивного матеріялу" для „Голосу Америки". Колярекаві закидується, що він до цензурованих сторінок американського інформаційного бюлетеню додавав ще нецензуровані сторінки. Наостанці стверджується, що американські біблотеки і інформаційна служба діяли в цій країні „без будь-якої правної бази, в роді специяльного договору чи порозуміння" В Празі рівночасно почався черговий судовий процес проти п'ятьох осіб, між ними одного професійного майора армії, обвинувачених в шпигунстві, „керованому з будинку американської амбасади". З Вашинґтону ще нема коментарів на цю чергову комуністичну напасть, але треба сподіватися відповідної відплати.

ЩЕ ОДИН КОМУНІСТИЧНИЙ СТРАЙК В ЛОНДОНСЬКОМУ ПОРТІ.

Лондон, 20 квітня. — Около 1,800 робітників в місцевому порті почали вчора „неофіціяльний страйк", протестуючи проти викинення з транспортово-загальної профспілки трьох робітників, які брали участь в зорганізованому комуністами політичному страйку в липні минулого року. Теперішній страйк був зорганізований комуністичним „Комітетом портових робітників" і його вважається насамперед „пробою сил" між самими робітниками. Багато більша частина робітників, бо поверх 5,000, продовжує свою нормальну працю.

ІТАЛІЙСЬКІ СТУДЕНТИ ПРОТЕСТУЮТЬ В СПРАВІ ТРІЄСТУ.

Рим, 20 квітня. — Студенти місцевого університету відбули тут вчора велику демонстрацію, протестуючи проти насильства під час виборів в югославській зоні Трієсту та домагаючись повороту цього міста під італійську суверенність. В демонстрації взяли участь теж комуністичні студенти.

НІМЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ БІЛЬШИХ ПРАВ.

Франкфурт, 20 квітня. — Перед недалекою вже конференцією трьох великодержавних міністрів в Лондоні, Західна Німеччина почала найбільшу досі кампанію за признання її суверенної рівноправности в Европі. Німці домагаються поступового оформлення міністерства закордонних справ, включення їх в західноевропейську оборону з майбутнім партнерством в Атлантійському Пакті, зміни в теперішньому статуті Саарщини та рівноправної участи в Европейській Раді, як теж цілого ряду господарських концесій, зокрема скасування індустріяльних обмежень. З поінформованих джерел заявляють, що не зважаючи на протилежні офіціяльні твердження, Британія і частинно Злучені Держави не скривають своїх інтенцій щодо дальшого унезалежнення Німеччини. Першим головним заходом під цим оглядом мав би бути неоформлений ще плян заступити теперішній Високий Комісаріят окупаційних потуг їхньою Радою Амбасадорів.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ ТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ.

Гайдельберґ, Німеччина, 20 квітня. Американське командування в Европі сьогодні рішучо заперечило щораз частіші в останньому часі поголоски про творення американцями окремої збройної сили з німців і скитальників. В повідомленнях, головно з комуністичних джерел, говориться, що створена американцями синьо-уніформована „індустріяльна поліція" та відділи „служби праці" переходять нормальний військовий вишкіл та відповідають „народній поліції" в Східній Німеччині. З американського боку це рішучо заперечується, потверджуючи тільки, що американська армія і авіяція затруднюють в Европі 8,635 осіб в індустріяльній поліції, в цьому 98.8% німців, та 13,314 в службі праці, в тому 81% скитальників. Всі ці відділи переходять вишкіл тільки потрібний для їх служби, до якої належить теж охорона американських військових споруд, та є озброєні тільки крісами і тільки під час служби. Вони є на правах німецької поліції і підлягають німецьким законам.

ІЗРАЇЛЬ МАЄ ДОСИТЬ ЗБРОЇ ДЛЯ ОБОРОНИ.

Таіпеї, Формоза, 20 квітня. — ...ник британського уряду заявив вчора в Палаті Громад, що згідно з урядовими інформаціями, Ізраїль має вже досить зброї для внутрішньої безпеки та самооборони. Цим він вияснював заборону дальшого вивозу британської зброї до тої країни.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На пів року	$ 5.25	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ГІДНА ВІДПОВІДЬ

Цілий тиждень провірювано в Вашингтоні найменші подробиці, звязані з американським літаком „Прайветір", який пропав на Балтику з 10 членами американської залоги. Щойно по точних дослідах і по довгих нарадах найвищих представників влади з президентом наступила офіціяльна відповідь на совєтську ноту в цій справі. Ця відповідь являється своїм змістом і тоном не тільки рішучим, але одночасно й грізним протестом американського уряду, зверненим проти совєтського уряду. Зверне на неї увагу широкий світ теж і з цього боку, що за нею станув відразу весь американський нарід, а це в таких моментах є надзвичайно важне. В Конгресі, як республіканці, так і демократи, назвали цю відповідь „гідною".

Не зважаючи, що ситуація „серіозна" і „загрозлива", голоси цілої країни домагаються „твердости" і „рішучости". Спричинена Совєтами „холодна війна", яка так багато коштує американців, теж і в людських жертвах, не викликала серед американського загалу такого згідного й гострого проти-совєтського наставлення, як зістрілення совєтськими летунами американського неозброєного літака та ще на території, яка не належить до СССР. Та чи не найбільше діткнуло американців те, що з совєтського боку ніхто навіть не брався рятувати потапаючих, що противиться міжнародному праву та звичайній людській поведінці між народами в мирних часах.

Не знаємо, яка буде відповідь Кремля на цю совєтську „незаконну і провокативну поведінку". Одно певне, що тим разом Москві легко не обійдеться. В Вашингтоні довго думали, як відповісти на совєтську провокацію, а характер цієї відповіді дає багато до думання. Над тим і застановляються політичні коментатори. Один з них, Дейвид Лоренс, підкреслює, що теперішня відповідь американського уряду Совєтам нагадує цілковито відповіді, які Злучені Держави дали в минулому в подібних випадках Німеччині й Японії. Він каже, що елемент „національної гордости" заважує в таких випадках і вони, коли йдеться про великі потуги, доводять звичайно до війни. Лоренс пригадує, що майже в такому самому тоні була вислана тому 35 років американська нота Німеччині, коли німецька субмарина затопила неозброєну Луізітанію та це остаточно втягнуло Америку до війни. Подібне сталося теж і з американським кораблем „Пеней", який японці затопили на китайських водах. Дуже замітне ще й те, що домагання, які ставив тоді американський уряд Німеччині й Японії, були висловлені фразеологією, цілком подібною до тої, якої вжито в теперішній відповіді СССР.

„Холодної війни", каже Лоренс, американці можуть не розуміти, але зістрілити неозброєний американський літак і так спричинити смерть 10 американців, це вже інша справа. Тут уже відграє ролю теж і „національна гордість", яка, якщо не дістане з боку совєтського уряду повної сатисфакції, буде шукати бодай нагоди „відплатитись" Совєтам, а це вже може довести до правдивої війни.

Такі евентуальності звязуться з американською останньою нотою, переданою американським амбасадором у Москві совєтському міністерству закордонних справ.

На побойовищах п'ятих колон

Комуністичні п'яті колони в поодиноких країнах займають важливе, якщо не найважливіше місце в стратегічних плянах Кремля на підбій світу. На ці п'яті колони покладають найбільші надії всі теоретики і стратеги большевицької світової революції і на цілі цих п'ятих колон йде чи не найбільша частина всіх податків і „позичок", здираних дослівно зі шкірою з мільйонів „щасливих" совєтських рабів. Совєтський громадянин може завмирати з голоду, жити в землянці і не відгинати спини від каторжної роботи, але комуністичний п'ятиколонник в Італії, Франції чи Америці мусить мати всю вигоду і ще тисячі на „дрібні видатки", бо того вимагає добро „світової революції".

П'ятиколонна справа була дещо притихла під час війни. Краще, її функції виконували тоді під всіми можливими формами і видами численні місцеві організації і агенції, в деяких випадках навіть уряди, що дали себе цілком одурманити большевицькою „приязню" та „спільними інтересами". Для справнішого використання цих конюнкторальних п'ятих колон, Кремль навіть був похоронив хвилево п'ятиколонний центр, Комінформ.

Обставини змінилися стрімголов після війни. Вчорашні союзники швидко пізналися чия шкура на тих всіх „друзях західно-совєтської приязні", „друзях співпраці" і тим подібних куплених і задурманених друзях Кремля та почали ближче їм приглядатися. Тоді й виявилось ціле п'ятиколонно-шпигунське багно і поодинокі західні країни почали його вичищувати. Пізно, вправді, бо таємниці атомової зброї та численних інших державних політичних, військових і господарських справ вже були у великій частині в руках Кремля але ліпше пізно ніж ніколи.

Кремль теж не дармував. Воскресивши Комінтерн під новою назвою Комінформу, він почав шукати і організувати в західних країнах нові п'яті колони зрадників і шпигунів під найрізноманітнішими назвами, від явних комуністичних партій починаючи, а на всяких закаптурених „прогресивних" та „друзях миру" кінчаючи. Почалася нова боротьба, з якої сьогодні вже є чимале побойовище, що дозволяє на деякі загальні висновки.

Погром комуно-прогресивних в Злучених Державах, Британії та в країнах британської спільноти народів є до деякої міри тотальний, хоча ще далеко не завершений. Тотальний він є як йдеться про публічну опінію доказом, чого може послужити кількість прогресивних голосів під час останніх виборів президента в цій країні та парляментарних виборах в Англії. Австралія поставила комуністичну партію поза законом і подібна акція заповідається в інших країнах. Злучені Держави засудили ціле своє п'ятиколонне Політбюро і поступово вичищують комуністичну грязюку з усіх ділянок державного і суспільного життя. А чистити, після воєнної „інфільтрації", було справді чимало.

Інакше мається справа в Італії і Франції, що їх Кремль намітив на перші жертви свого „визволення" та на свої головні випадкові бази для майбутнього походу на підбій світу. Комуністичні партії в тих країнах стоять безпосередньо під командою вигодованих в Москві місцевих „вождів", Тольяті і Тореза, для цих партій найширшим руслом пливуть московські фонди і цим партіям призначено головне завдання в теперішній холодній війні.

Не можна б сказати, що французька та італійська п'яті колони не вив'язуються зі своїх завдань. Щонайменше вони намагаються вив'язатись. Постійні політичні страйки, заворушення, демонстрації, саботажі, не кажучи вже про шпигунство, це п'ятиколонна зброя в боротьбі за совєтський „мир". Явне і таємне зрадництво цих „татарських людей" залишиться назавжди чорною плямою в історії поодиноких народів та грізним свідоцтвом морального зубожіння нашої доби.

Проте сьогодні вже можна говорити, якщо не про погром, то передумови до нього теж відносно п'ятих колон в Італії і Франції. В останньому головна увага комуністів в цих країнах зосереджується на саботажах передбаченої Атлантійським Пактом оборонної підготовки, зокрема посилок американської зброї. Вже надовго перед приходом перших транспортів цеї зброї, комуністи повели шалену пропаганду, відбули конгреси, поорганізували „активістів", відбули кілька „генеральних проб", але в „критичному" моменті все завело. Паропляви, навантажені американськими гарматами та іншою зброєю причалили до Шербургу у Франції та Неаполю в Італії, їх преспокійно, хоча і під охороною поліції, розвантажено та відправлено в призначене місце. Комуністичні розкидки зі закликами до страйку французькі робітники подерли та кинули в море. В Неаполі комуністичного заклику до „генерального страйку" послухало лише яких 15-20% робітників. Нічого не помогла ані пропагандивна гістерія, ані гроші з Москви.

Ці останні події дозволяють західним країнам на висновок, що при відповідній енергії та увазі можна підступного п'ятиколонного ворога щонайменше унешкідливити в поодиноких конкретних випадках. Москва зі свого боку теж переконується, що п'яті колони навряд чи зможуть в таких обставинах виконати наложене на них завдання та що тільки ними і без інтервенції совєтських армій навряд чи пощастить позбутися „капіталістичного оточення". Атлантійський Пакт та ціла політика Заходу переконують, що західні демократії не занедбують нічого, щоб відповідно приготовитися і на таку обставину.

К. Туркало

ТРАГІЧНІ РОКОВИНИ

(В 20-ту річницю процесу СВУ)

Двадцять років тому в м. Харкові, в приміщенні міської Опери, відбувався судовий процес над українською визвольною організацією „Спілка Визволення України", скорочено „СВУ".

Суд почався був 9. березня 1930 року, а закінчився пізно звечері 19-го квітня того самого року. Судовий вирок у цій справі закінчив читати сам голова виїзної сесії Верховного Суду УССР, що провадив цю судову розправу, т. Приходько, за 20 хвилин до великодніх дзвонів, бо це саме була страсна субота.

Впродовж мало не півтора місяця тривала ця, як називали цей суд підсудні, оперова вистава, бо ж і відбувався він в оперовому театрі.

Почалося з того, що кожного підсудного голова Суду запитався, чи одержав він „Винувальний висновок" та чи визнає себе винним у тому, що йому закидає цей винувальний висновок. Коли всіх отак перепитано, тоді взялися читати самий винувальний висновок у цілому і привселюдно. На це пішло понад два дні, бо ж треба було перечитати ретельно змонтовану в різних кабінетах всевладного ГПУ і надруковану в друкарні книжку на 230 сторінок великої вісімки, що також здобула собі назву від підсудних: „лібретто до опери СВУ".

Гірко й нудно було слухати цей зухвалий твір, а ще гірше підсудним відчувати, як брутально топчуться їхні святі ідеали, вже не кажучи про його сумні й трагічні наслідки. Кожному була ясна настанова суду. Усе заздалегідь було вже сплановане й вирішене, тим-то самий процес більше потрібний був для світу та для засліплених своїх людей, і взагалі він мав правити за бомбу ніби серед загальної „тиші", „ентузіязму й захопленням щасливим життям" у першій в світі соціялістичній державі під „мудрим" проводом комуністичної партії і совєтської влади. Та ось, мовляв, виявилася ще купка буржуазних націоналістів, і то переважно з попівської інтелігенції, яка задумала повалити цю владу й повернути Україну в капіталістичне ярмо.

А на лаві підсудних сиділо тоді 45 визначних українців, — цвіт української наукової інтелігенції на чолі з академіком Сергієм Олександровичем Єфремовим.

Перед цим справді цвітом української наукової еліти навпроти сидів також своєрідний псевдоцвіт на той час большевицької еліти, що провадила суд над 45-а підсудними, серед яких були академіки, професори, лікарі-науковці, кооператори, письменники, інженери та студенська молодь. Відповідно до такого складу підсудних належно укомплектовано й судову частину. Самий суд складався з п'ятьох суддів під головуванням згаданого Приходька. Серед суддів був відомий з часів Центральної Ради селянин Одинець, тодішній голова Комнезаму на Україні.

За головного прокурора був Михайлик, а йому в поміч було ще й трьох громадських обвинувачів — один від ЦК КП(б)У Панас Любченко, від письменників Олекса Слісаренко і від Академії Наук академик Соколовський. Крім того, було ще 6 звичайних, але з видатніших прокурорів і 12 оборонців, також здебільшого професори та визначні адвокати.

Цікава історія призначення громадського обвинувача від Академії Наук. Спочатку ГПУ призначило було академика Кравчука (математика), але той рішуче відмовився. Тоді призначення дістав академик Соколовський. Цей, пересидівши кілька перших судових засідань і ніби захворівши, перестав ходити далі. Так через дипломатичну хворобу він і не взяв участи в обвинуваченні. Пізніше обидва ці академики знайшли собі притулок у північних концентраційних таборах, до речі, разом із тими, кого вони мали б обвинувачувати.

Процес СВУ дістав був широкого розголосу по цілому СССР, а в Україні не було такого закутка, де б не тільки не знали за нього, а й безпосередньо не відчули його на собі, бо він потягнув за собою не одну тисячу людей, що поза процесом, і навіть вже після нього, без жадного прилюдного суду помаршували на північ „необ'ятої родіни своєй" й доповнили число мешканців Соловків, Кемі, Ведмежої гори тощо.

Дарма, що в історії нашої визвольної боротьби процес СВУ має величезне значення й багато заважив, як пропагандивно-агітаційний фактор, серед еміграційних кол нашого громадянства, особливо серед старої европейської еміграції, він, та й саме існування СВУ, не здобув великого зацікавлення, і цій історичній події не віддано належної оцінки. Тим часом цей процес являє собою один із найвизначніших етапів боротьби українського народу на рідній землі — в жорстоких совєтських умовах — проти московсько-большевицької окупації.

В історичному процесі дедалі народжуються нові національні сили в різних галузях державного життя і культурного розвитку. Ці сили здебільшого підіймаються з низів, із самої народної маси. Вони потребують, на завершення й оформлення свого світогляду, якогось авторитету, світоча, маяка, що посвітив би їм на їхньому дальшому життьовому шляху та визначив їхню діяльність. За такого маяка, за такий світоч цій молодій національній силі безперечно став на довший період часу процес СВУ. Не тільки любов до білої української хатки, до вишневих садків та гаїв мали правити молодому поколінню за засади в його змаганнях за краще майбутнє свого краю й боротьби проти московсько-большевицького поневолення. Соціяльні умови праці, народне господарство, економіка, надбання своєї власної національної культури, ось те, що мало б керувати народом у його дальших змаганнях. А ці проблеми саме й превалювали в усіх ділянках всебічної діяльности Спілки Визволення України, і вони яскраво стали перед широкими масами народу на відкритому судовому процесі СВУ в Харкові в першій четвертині 1930 року. Воно без сумніву мали помітний вплив також і на комуністичну верству української інтелігенції.

(Докінчення на стор. 3-ій)

Д-р Петро Прибитківський

УГА в Одесі і роковини Шевченка

4)

Один малий сірничок міг спричинити велику пожежу...

Відділи УГА примістились близько Собору. Тут також зібрались прочі українські старшини різних ранг. Хтось кинув клич: „Нам треба виступити організовано"! В цім моменті хтось з гурту старшин називає моє назвисько і кличе: Пане поручнику. Переберіть команду над нами. Мені стало трохи ніяково, бо були старші від мене рангою старшини. Але коли настоювання не уставало, я виступив кілька кроків наперед і візвав всіх старшин створити старшинську сотню. Позір! Всі на мій приказ! Уставитись в два ряди. Від права до ліва відчисли! Останній голосить 52. Спочинь! Сотня начислює 104 старшин. Бачу в рядах стоять: отамани, сотники, поручники, четарі і хорунжі. Сотня установилась сейчас при правому крилі прочих відділів УГА і творила наче б окрему почесну сторожу для українського прапору, що його мала перша сотня. Площа вже майже зовсім заповнена. Ще тут й там протискаються серед мас народу останні українські групи з прапорами і наче б скріплювали себе взаємно, уставляються біля їм подібних. Хоч похід міг би вже розпочатись, всі ще чогось очікували. Аж нарешті під самий Собор з трудом під'їжджає відкрите люксусове авто. Від моєї сотні віддалене яких 20 до 30 кроків. З авта підноситься знаний мені тов. Розенберг, заст. команданта міста. Встає і дає знак, щоб маси успокоїлись. А після упливу декількох хвилин, звертається до зібраних на площі із таким візванням в українській мові: „Товариші! На підставі рішення Комендатури міста Одеси і штабу 41-ої дивізії, як військового гарнізону, я взиваю вас замінити синьо-жовті прапори червоними." Слова падали грімко й рішучо. Мимоволі у кожного з присутних майнула думка: — „Вже начинається..."

Як тільки прогомоніло останнє слово тов. Розенберга, у відповідь на поставлену вимогу, всі українські орхестри немов на приказ з неба, почали грати: „Ще не вмерла Україна". Слова національного гимну прапори нахиляються. Чути голосні прикази командантів сотень УГА: Позір! В право глянь! — Якийсь дивний настрій опанував всіх. Я самий, стоючи на переді сотні, почував, що мороз пройшов моїм тілом. Лють і сила духа в цей мент злялись в одно. Вони такі великі, такі міцні, що здібні противставитись навіть найгрізнішим ударам. Так почував я, так відай почували всі українці в цей історичний момент 1920 р., що мали змогу брати участь у Великому Святі Тараса Шевченка в Одесі, за часів большевицького наїзду. Настрій, що саме в цю хвилину витворився, був такий зворушуючий, а заразом такий захоплюючий, що під його враженням і самий тов. Розенберг станув на позір і приложив руку до дашка шапки.

Орхестри скінчили грати національний гимн. І знов чути: Позір! Спочинь! Прапори вирівнюються. Маси народу немов очаровані, стоять спокійно на місцях. Хвиля непевности. Невже буде протиакція?.. Але хвиля непевности урвалась. Тов. Розенберг ще раз встає на авто і знов повторяє той самий зазив. Та й цим разом йому у відповідь українські орхестри грають національний гимн. Маси не подаються. Завзяття росте. В цім моменті б'ється тільки одно українське серце. У всіх одно бажання, одна постанова: Ми не підемо на жадні уступки. Наших синьожовтих прапорів ніколи не заміниму на червоні. І хоч би, наїзники, опанували хвилево нашої землі, нашу Батьківщину, але наших сердець ви не опануєте ніколи і не відберете нам наших прапорів, що одинокі ведуть нас до волі, до правдивого самостійного життя. Дух нашого народу сильніший навіть від скали, від граніту, від сталі, тому й зайві ваші намагання... душу й тіло ми положим за нашу свободу... закінчували орхестри грати останні рядки національного гимну.

Гідна і рішуча постава стотисячної маси українського народу переконала відай тов. Розенберга, бо сейчас після цього всів до авта і відїхав туди, звідки приїхав. Це був знак, що один дух всього народу побідив. Після короткої перерви, маси уставляються до походу і чоло його бере напрям на вул. Дерибасівську в сторону головного двірця а звідси закручує на т. зв. Катеринівську площу, де же відслонення пам'ятник Т. Шевченка. Кілька годин тревав найбільший похід в Одесі. Чоло його вже уставилось біля пам'ятника Шевченка, а кінець очікував своєї черги ще на площі Собору. Одеса не бачила відай ще такого великого здвигу народу.

Як тільки більша частина походу опинилась вже на Катеринівській площі, приступлено до відслонення пам'ятника найбільшому Пророкові і Генієві України — Тарасові Шевченкові. З пам'ятника цариці Катерини „Второї", що ще недавно стояв на цьому місці, й сліду вже не стало. Були виголошені промови. Та найбільш атракційною точкою на цім святі, був виступ звиш сотні малих українських дітей. Всі вони вбрані в білу одіж. Дівчатка з розпущеним волоссям а на їхніх головках гарні віночки з барвінку. Це правдиві українські янголятка. У невеликій віддалі, напроти трибуни, на якій стояли наші найменші, уставились червоні полчища з наїженими штиками. Відділи УГА заняли місце близько самого пам'ятника. На площі лопотять всюда українські прапори. Хор українських діточок вже готовий до виступу. На знак дириґента, малі янголятка починають співати: Як умру... На площі тихо, тихо. Чути тільки команди українських сотень: Позір! В право глянь! — Милий голосочок українських дітей слухають маси з великим зворушенням. Я чув хлипання і бачив сльози на обличчях багатьох присутних. Воно й не диво. Це ж українські діти говорили до мас народу немов устами самого Генія. Вони просили, благали, молили всіх, всіх: Не забудьте пом'янути незлим, тихим словом...

Я не в силі описати цього враження, яке зробили на мене українські одеські діти своїм виступом. Вони прямо зачарували всіх. Зворушені вони здавалось, навіть й самих наїзників. Їхні штики, кріси, гармати в цю хвилину, це ніщо. Сила українського духа, от це міць, з якою наїзники мусіли в цім моменті числитись. І якщо большевики мали може на думці якусь провокацію супроти мас українського народу за відкинення їхнього зазиву, то бодай на час цього великого торжества, вони мусіли з цього зрезигнувати. Так, це була подивугідна постава українців міста Одеси а разом з ними і відділів УГА. І коли б весь український нарід все і всюда манифестував свою правдиву єдність так, як це ми бачили в Одесі 30 літ тому, то будучність його була б запевнена.

Це величаве свято закінчено дефілядою перед пам'ятником найбільшого Генія і Борця за Волю України — Тараса Шевченка. (Кінець).

В березні 1950. р.

Що довідуємось про Америку з попередніх переписів

Протягом більше як 150 років переписи систематично реєструють процес зростання Злучених Держав і тому з тих попередніх переписів можна дістати багато інформацій про історію і розвиток нашої країни як держави.

Наприклад, перший перепис, проведений в 1790 році показав, що після революції ми були „державою молодих", принаймні це твердження цілком стосується білих чоловіків, яких пересічний вік тоді був менше як 16 років. Підчас першого перепису не зареєстровано віку негрів та жінок. Детальніший перепис 1820 року подав пересічний вік 16.7 років для всього населення і аж до 1880 року пересічний вік був молодший 21 року і лише в 1880 році перейшов цю межу, а в 1940 році стрибнув до 29 років, можливо, що в 1950 році переступить 30 років. Ми стали старіші як народ, головне через те, що розвиток охорони здоров'я уможливлює довше життя і через те, що тепер відносно менше дітей ніж їх було в 1790 році.

Переписи також відзначали розвиток сільського господарства, промисловости і торгівлі. Коли Вашінґтон виголошував свою першу промову перед Конґресом, то він був одягнений в костюм пошитий з матерії зробленої в Гартфорді, Конетікут і його убрання було свідченням розвитку американської промисловости. В своїй промові він закликав Конґрес підтримати розвиток промисловости в Америці, бо молода республіка, добившись політичної незалежности, тепер потребувала економічної незалежности. Александер Гемилтон, як перший міністер фінансів, зробив перші обстеження в цій галузі і його доповідь попередила перший перепис промисловости в 1810 році.

На початку 19 століття більша частина текстильних виробів продукувалась по домах. Наприклад, з 800,000 ярдів вовняного сукна, виroблюваного в Мейн, тільки 2,000 вироблялось на фабриках, які були маленькі і примітивні. Протягом наступних 100 років промисловість перекочувала з хат та маленьких майстерень на фабрики з паровими машинами і методами масової продукції.

Переписи також дають матеріял про рух населення, яке протягом усієї історії Америки рухалось від берегів Атлантійського океану на захід і рухається й тепер. В 1790 році, підчас першого перепису, межа поселення лежала за Апалахськими горами, а в 1880 році уже не відзначено такої межі. Кожний перепис відзначає рух населення на Захід і пересування на Захід центру населення. В 1940 році центр був в Індіяні, а в 1950 він очевидно переступить Вабаш-Рівер, вступивши в Іллінойс. Також переписи відзначають рух населення з сільських місцевостей в міста. В 1790 році було тільки 24 поселення міського типу, тобто з населенням, більшим 2,500. Тоді із 100 осіб 95 жило в сільських місцевостях, а в 1940 році лише 43 з 100 жило в містечках з населенням меншим як 2,500, або на фармах.

Перепис 1790 року був першим в Америці. Ще в 1576 році еспанський король Филип II. наказав перепис своїх колоніяльних маєтків в Америці — у так званій Новій Еспанії, яка приблизно включала ті землі, що є тепер Мексиком та нашими південно-західніми стейтами. Як переписчики працювали індіяни, які не знали еспанської мови і які, звичайно, не вміли належно обробити зібраних даних. Багато даних про окремі села були подані у вигляді малюнків, які характеризували назву села і показували, що дане село виробляє. Проте, ці матеріяли і зараз зберігаються і дають деяку інформацію про населення, географію і економічний стан нової країни, та так як і наші ранні переписи дозволяють краще зрозуміти минуле нашої країни.

Загальна Рада.

ТРАГІЧНІ РОКОВИНИ

(Докінчення зі стор. 2-гої).

Нехтувати й недоцінювати цю подію в підсовєтській Україні не можна, бо то була б політична помилка.

Скільки улаштовуємо ми різних вечорів, рефератів і академій на честь чи пам'ять наших визначних діячів на ниві громадсько-політичної, наукової та культурно-мистецької діяльности. Скільки улаштовуємо ми академій на спогад різних подій з історії наших визвольних змагань, як ось Свято Державности, Свято Соборности, Листопадові Дні, Зимовий Похід, Базар, а нікому досі не впало на думку організувати Академію в честь хоч би таких діячів, як академик Грушевський, академик Єфремов, проф. Чехівський, письменниці й громадсько-політичної діячки — Людміли Старицької-Черняхівської тощо, чи хоч би, в цілому взявши, на цілу подію СВУ.

З'ясування причин цього становить іншу тему, а тут хочеться тільки нагадати нашому громадянству, трагічно розсіяному по цілому світі, про ту трагедію, що сталася над українським народом у березні-квітні 1930 року.

Почалося, власне, багато раніше. Повстання, що рясно вибухали то тут то там у різних місцевостях Великої України 1921—1922 рр. вже на самих початках панування Червоної Москви в формі большевицької влади, доводили Москві, що український нарід вже не той, що був за царя. Національна революція глибоко зайшла в усі закутки України. Національна свідомість і розуміння своїх соціяльно-економічних і політичних прав, та змагання за них де-далі набирали більшої сили. Це становило велику небезпеку, бо зразу ж, на перших таки кроках комуністичної революції в Росії ставило під загрозу її дальший програмовий розвиток. Чи можна було тоді говорити про світову революцію, як найголовніший і найперший постулят комуністичної революції, коли на тобі, ось нарід, здавалося б добре приспаний царями й упокорений ними, та упокорений, врешті, першою революційною хвилею з півночі, раптом почав виявляти таку непокірність.

Перед Москвою стала велика проблема. Щоб закріпити досягнення своєї революції, треба було винайти спосіб упокорити найнеспокійнішу Україну. А що в кожному народному русі перед веде інтелігенція, то на неї й треба було найперше звернути увагу й знешкодити її. Але де вона? Більша частина емігрувала, з визначніших залишилося небагато. Проте, міркувала Москва, очевидно багато є її незнаної й непомітної. А вона була, ота сама дієва інтелігенція муравлиної праці, віддана й готова на найбільші жертви, без претенсій на славу, нагороди, а тільки з чистим, гарячим серцем, повним святої національної ідеї. Вона ніколи й нігде незнана й непомітна, а робить своє діло.

Було ясно, що Україна не дикий степ, не цілина, заросла криластими будяками й привабливими волошками й іншими квітами на потіху мрійникам-романтикам, а нарід її не юрба, яку легко тепер навернути до себе брехливими, але дуже зманливими гаслами, — привабити дуже солодкими грушками на вербі, проповідуючи через світову революцію советський рай на землі.

Така ситуація поставила перед Москвою нові завдання — виявити більших, а найголовніше отих менших, малих людей, що роблять великі діла. І запровадила вона полекші в національно-культурній ділянці в формі українізації, а по інших національних республіках — білорусизації, грузинізації, татаризації і т. д. Щиро сприйнятий цей захід спричинився до буйного розквіту національних культур, а зразом із цим і до вияву тих культурних сил, що щиро взялися до роботи.

Провідна верства української інтелігенції, взявшись із запалом до культурної праці, одночасно відчула, що в політичній роботі, відповідно до обставин, потрібні нові методи, інша тактика.

Час повстань, заколотів минув. Він тягнув за собою багато жертв, крови, а мало давав позитивних наслідків. Тим-то й нова організація — Спілка Визволення України, що створилася на базі колишньої політичної організації — Братства Української Державности — („БУД"), прибрала собі й нову тактику. Не повстання, не збройні виступи, не кров лягли в основу її боротьби з окупантом, а опанування різних ділянок народного господарського та національно-культурного життя, гуртування людей, піднесення їх національної і політичної свідомости, щоб перешкодити Москві провадити її нівеляційну роботу над нашим народом і країною, і, розуміється, підносити в народі свідомість і розуміння своєї національно-господарської окремішности, а тим самим і готувати його до активної дії в слушному часі вже іншими засобами.

Провадилася розумна й організована боротьба. Ця боротьба захопила в свою орбіту й молодь, що організувалась в „Спілку Української Молоді" („СУМ") і яка невідступно дотримувалася тої самої тактики, що й „СВУ", входячи до нього, як складова його частина.

Та ось надійшов сумний 1929 рік. Іще напровесні того року почалися арешти. Першою жертвою став „СУМ", а з початком літа ГПУ почало відбирати й старших, оповістивши в-осени в пресі, що викрито контр-революційну організацію „Спілку Визволення України".

Слідство тривало понад дев'ять місяців. Тисячі людей через закриті суди в „трійках" ГПУ вивезено з України до концентраційних таборів, і тільки 45 із них посаджено на прилюдну лаву підсудних. Тяжко скарано людей. Мало хто повернувся назад. Переважна більшість, особливо ті, що дістали велике число років суворого ув'язнення, не побачили більше України й, імовірно на тепер мало хто з них залишився живий.

Загинули борці за волю України. Загинув наш цвіт інтелігенції, загинула наша гордість. Загинули люди надзвичайно великої ерудиції, наукової і громадсько-політичної. — Пам'ять по них ми повинні свято берегти, з побожністю перечитувати цю неписану ще трагічну сторінку нашої історії й у виховавчій роботі з молоддю не оминати її, а вказувати на неї, як на дороговказ у нашій дальшій боротьбі за визволення своєї Батьківщини в різних обставинах її поневолення.

Сама тактика боротьби СВУ і ті люди, що провадили цю боротьбу та склали свої голови в ній, варті якнайбільшої уваги й доброї пам'яти, тимто треба тільки вітати почин ДОБРУС-у, що зрушив з мертвої точки забуття згадку при цей відтинок нашої історії, і організацію, в пам'ять цієї події Великого Віча, розпочав розкривати книгу великої епопеї визвольної боротьби в підсовєтській Україні.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

ВІЧЕ ДОБРУС'У З НАГОДИ 20-ЛІТТЯ ПРОЦЕСУ СВУ

2 квітня ц. р. в місті Ню Йорку в Бетховен залі по 5. вулиці, відбулось віче, організоване Демократичним Об'єднанням Бувших Репресованих Українців з-під Советів (ДОБРУС), з нагоди двадцятиліття большевицького процесу проти СВУ — Спілки Визволення України. На вічі було присутніх коло 300 осіб.

На вічі виступали: Василь Гришко — учасник СУМ-івського руху СВУ, а пізніше в'язень концтаборів Колими. В своєму виступі В. Гришко насвітлив, що большевицький судовий процес в березні-квітні 1930 року був скерований не лише проти 45 підсудних — українських вчених, а проти всього українського народу, що в тих умовах творив свою національну культуру не лише формою, а й змістом. Він навів факти, які свідчать, що в зв'язку з цим процесом большевиками було розстріляно та ув'язнено й заслано в концентраційні табори не менше 45 тисяч українців.

Інженер Кость Туркало — один з 45 підсудних цього процесу, висвітлив саму картину судового процесу, спинившись головним чином на характеристиці самих підсудних-українських вчених, судовому складі процесу, судовому обвинувальному матеріялі та судовому виpokові. Підсудні в справі СВУ були засуджені зразу на 3-7-10 років, а пізніше цей термін був автоматично продовжений до 10-20 років заслання, відкіля й до цього часу ніхто не повернувся.

Микола Степаненко, голова ДОБРУС'у, спинився на формах роботи та завданнях цієї організації. Головним завданням ДОБРУС'у є: ефективними заходами й конкретними фактами розкрити перед американським народом і цілим світом справжню суть большевизму та його „соціяльну й національну визвольну політику", показуючи це на конкретному прикладі застосування тієї політики до українського народу.

Наприкінці віча було схвалено текст звернення від імени присутніх до американських чинників в справі авдицій українською мовою „Голосу Америки", в якому насвітлюється сьогоднішній стан тих авдицій та проситься про відділення українського відділу від російського і надання українському відділові українського змісту.

ДОПОВНЕННЯ СПИСКУ ДЕЛЕҐАТІВ НА XXII. КОНВЕНЦІЮ У. Н. СОЮЗУ

У списку делеґатів і їх заступників, що був проголошений в „Свободі" з 15-ого квітня, було подано, що одним зі заступників делеґатів від. 45. є Т. Мулик, а має бути Т. Малик. Знову прізвище делеґатки від. 216. було подане А. Сітницька, а має бути А. Синіцька, що має не один а два голоси. Делеґатом від. 143. був проголошений Петро Ландяк, а має бути Павло Ландяк.

Напередодні великої маніфестації в Ню Йорку

Всі наші парафії, хори, товариства і організації знають і розуміють потребу масової участи українців у поході з нагоди „Дня Вірности". Цей день для нас тим важливіший, що ми маємо нагоду використати його для підкреслення нашого становища в „холодній війні" між християнським світом і царством тьми, насильства та неволі за „залізною заслоною".

Для запевнення успіху виступу української групи, всі парохії, товариства й організації повинні завчасу подбати про якнайбільше старанну та продуману підготовку. Тому прохаємо наших оо. Парохів роз'яснити наш заклик із церковних проповідниць та заохотити своїх вірних і церковні організації до участи в Маніфестації.

Всі хори повинні взяти участь в українських строях. — Прохаємо всіх дириґентів, щоб завчасу подбали про відповідні строї та вивчили своїх хористів декілька відповідних пісень. Всі товариства та орґанізації, що думають взяти участь у поході, повинні подбати, щоб у ньому не забракло ні одного їх члена. Всі товариства повинні прийти з американськими й українськими прапорами. Товариства повинні мати свої транспаренти, а також повинні заздалегідь зголосити свою участь у поході і зміст написів на транспарентах до Маніфестаційного Комітету, щоб можна було включити їх у програму, а зміст написів був своєчасно затверджений. Батьки повинні подбати, щоб їхні діти виступили в гарних українських строях. Товариства, що носять однострої, повинні в них виступати. Для американської публики великою атракцією будуть виступи наших хорів і малих дітей в українських строях та живі образи, опрацьовані нашими мистцями.

Кошти нашої участи в маніфестації обраховані на півтори тисячі долярів. Від жертвенности нашого громадянства залежить краса й різноманітність української групи в день походу.

Українці Ню Йорку й Околиці! Десятками років судилося нашим Батькам і Братам, а недавно і нам самим — ставати на прю зі займанцями на Рідних Землях за найменший прояв нашого бажання до волі, за права людини, за волю народу!

Катакомби жертв, борців і мучеників засіяли кістками не лише український чорнозем, але й піскові пустині Казахстану й тайги Сибіру, крови й сліз — не ріки, море пролилось від Карпат по Камчатку під стогін мільйонів у кайдани закутих братів, яким навіть молитись ворог не дає.

Україна і далі кривавиться в геройській борні, що її розмірів культурний світ ще якслід не розуміє, хоч і його очі й уха вже тепер отворені, а совість потрясена жахом неймовірної правди про народовбивство примінене до українського народу, — першої і найбільшої жертви червоної тиранії.

В такий історичний день, в день Маніфестації не повинно забракнути нікого з нас на цьому величавому здвизі. Не сміємо прогаяти вийняткової нагоди для виявлення нашого протесту проти насильства і неволі, в той час, коли наша поневолена Батьківщина дивиться на нас, як на єдиних своїх представників перед цивілізованим світом.

Тому всі як один будьмо готові в ряди маніфестації в „День Льояльности".

Маніфестаційний Комітет.

ПЕРЕДКОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Члени товариства ім. Івана Франка, від. 146. У. Н. Союзу в Дітройт, Міш, ухвалили на своїх зборах дня 12. лютого, такі проєкти на 22-гу Конвенцію У. Н. Союзу, що відбудеться в травні ц. р. в Клівленд, Огайо:

1. — Щоби конвенційні делегати були обережні і не ухвалювали собі за високих дієт як на минулих конвенціях. Наші члени уважають, що дієти не повинні перевищувати 15 долярів денно.

2. — Делеґати повинні взяти під увагу старших членів, які будували У. Н. Союз. Члени від. 146. У. Н. Союзу уважають, що члени, котрі належать до У. Н. Союзу понад 35 років, повинні мати тримісячні вільні вкладки в році.

3. — Делеґати повинні підвищити пренумерату на „Свободу", включаючи її до місячних вкладок, щоби Адміністрація „Свободи" не потребувала просити від членів добровільних пожертв.

4. — Наші члени пропонують, щоби делегати 22-гої конвенції вибирали до Головної Екзекутиви теж представників нашої місцевої молоді, родженої в Америці, якщо вони надаються на ці уряди, хай привчуються до громадської роботи. Ми сьогодні вже за старі до деяких справ, тому ступнево передаваймо нашу працю нашій молоді.

5. — Справа Укр. Н. Притулку, або як хто хоче її називати. Ми за тим, щоби У. Н. Союз, а іменно Конвенція У. Н. Союзу зі своїми делегатами, рішила створити інституцію, де б наші старі члени або і не члени, але українці, головно каліки та дітвора, могли в потребі знайти приміщення і опіку.

6. — Наші члени вважають, що головний касієр У. Н. Союзу повинен мати свого заступника, вибраного делеґатами конвенції.

—o—

ЙОНҐСТАВН, О.

Братство св. Івана Христителя в Йонгставн, О., від. 230. У. Н. Союзу, на своїх зборах, що відбулися 12. лютого 1950 р., вибрало 3 делеґатів на Конвенцію та ухвалило на цих зборах такі проєкти:

1. — Ми є за тим, щоби У. Н. Союз перенести до Ню Йорку, там де є всі великі бізнесові організації. Тоді і наш орган „Свобода" буде мати більший бизнес і тоді не треба буде накладати на членів жадних підвишок.

2. — Конвенція мала б відбуватися там де є осідок Союзу, бо то коштує гроші все те перевозити до других міст.

3. — Невилічимо хворі члени, що просять запомоги, повинні бути звільнені від лікарських зізнань. Вистачить як відділові урядники виповнять формальності.

4. — Змінити параграф 67 і принимати членів до 60 років а члениць до 55 років, бо ми на тім багато тратимо членів, а асекураційні організації користають.

5. — Нові грамоти видати на 20 років, затримувати дивіденди і за 18 років буде грамота виплачена, бо тепер багато членів не хочуть брати дивіденди, а лишати їх на заплачення вкладок.

6. — Видати нові грамоти, так зв. Дізабилиті, щоби член, на випадок невилічимої хвороби був звільнений від вкладок.

7. — Дивіденди мають бути більші як місячна вкладка, відповідно до вложеної суми.

8. — Дивіденди висилати на руки члена, а не присилати на руки секретаря.

9. — Тих членів, що платять піврічно або річно, повинен Союз повідомляти з Головної Канцелярії, коли і хто має платити, а не посилати повні стоси тих карток до секретаря, а секретар мусить розсилати членам.

10. — Параграф 91 відносно похорону треба змінити, бо за 300 долярів похорону не можна зробити, отже треба так робити як стейт дозволяє, а членові дати вільну руку кілько він хоче записати на похорон.

11. — Відділовим секретарам треба дати 5% від зібраних вкладок, бо молоді не хочуть працювати з патріотизму, але хочуть мати заплачене за їхню працю.

12. — Конвенція має тривати щодня 8 або більше годин, як зайде потреба, від 9. рано до 1. і від 2. до 6., а не по 4 або п'ять годин, а на останний день всіх стримається так, що делеґати їдуть домів і не знають який уряд вибрали, тільки щоби дієти забрати.

13. — Ми за тим, щоби чи-Кого не буде на залі, той не дістає заплачено.

За Уряд від. 230:

Михайло Мушенський, предс. і делеґат
Іван Павловський, секр. і делеґат.
Юрій Присташ, делеґат.

ГОЛОВНИЙ УРЯД У. Н. СОЮЗУ

ГОЛОВНИЙ ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ:

ЗАСТУПНИК ГОЛ. ПРЕДСІДНИКА:
ГРИГОРІЙ ГЕРМАН,
9 E. Jackson St., Wilkes-Barre, Pa.

ЗАСТУПНИЦЯ ГОЛ. ПРЕДСІДНИКА:
МАРІЯ МАЛЕВИЧ,
230 E. Agnew Ave., Pittsburgh 10, Pa

ГОЛОВНИЙ СЕКРЕТАР:
ДМИТРО ГАЛИЧИН,
81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.

ГОЛОВНИЙ КАСІЄР:
РОМАН СЛОБОДЯН,
81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:

ДМИТРО КАПІТУЛА,
33 S. Hancock St., McAdoo, Pa
ВОЛОДИМИР ГІРНЯК
1 Craik Ave., Kingsway, Toronto 18, Ont., Canada
Д-р АМВРОСІЙ Т. КІБЗЕЙ
4651 Broden Ave. Detroit 10, Mich
ІВАН В. ІВАНЧУК
8930 Manor, Detroit 4, Mich
СТЕПАН КУРОПАСЬ,
2930 N. Montclaire St., Chicago 34, Ill.

ГОЛОВНІ РАДНІ:

ПАВЛО ДУЛА
939 Pierre Ave., Windsor, Ont., Canada.
СТЕФАН СЛОБОДЯН,
4323 N. 16th St., Philadelphia 40, Pa.
ІВАН РОМАНИШИН,
15 — 38th St., Irvington, N. J.
ТАРАС ШПИКУЛА,
5466 W. Haddon Ave., Chicago, Ill
ВОЛОДИМИР ДІДИК,
6711 Rutland Ave., Detroit, Mich.
ГЕНОВЕФА ЗЕПКО-ЖЕРЕБНЯК,
1369 Brown St., Akron 1, O.
МИКОЛА ДАВИСКИБА,
41 Rosewood St., Mattapan, Mass
ІВАН КОКОЛЬСЬКИЙ
23 Fairlawn Ave., P. O. Box 467 Woonsocket, R. I.
ДМИТРО ШМАҐАЛА,
4037 Riveredge Rd., Cleveland, Ohio
ОЛЕНА ШТОГРИН
4753 N. Hutchinson St., Phila 41, Pa
ПЕТРО КУЧМА
95 East 7th St., New York 3, N. Y

Головна канцелярія У. Н. Союзу знаходиться у власнім домі під числом 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Почтова адреса У. Н. Союзу: P. O. Box 76, Jersey City 3, N. J.
Telephone: BErgen 4-1016.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

„Свячене".

Славна своєю організованістю і жертвенністю на громадські цілі українська громада міста Елизабету, Ню Джерзі, величаво відзначила наше традиційне „Свячене". Проте, цього року „Свячене" далеко переросло рямки звичайного традиційного зібрання, на якому вже не тільки одна сім'я, але ціла громада за спільним столом споживає посвячені великодні дари. Цього року, 16-го квітня „Свячене" в Елизабеті перетворилося на могутній вияв єдности, як старших емігрантів, так і новоприбулих скитальців. Всі „різниці" тут не мали жадного значення, бо думки всієї громади були сконцентровані лише на любові до ближнього, любові і пошані до того гарного, чим обдарована людина „навіть" нашого, в моральному розумінні так дуже занепалого часу.

Відрадним явищем було те, що на спільну вечерю прибули переважно молоді люди, отже ті, що вже тут народжені. Це лише зайвий раз доводить, що старе покоління високо тримає прапор українського національного виховання молодого покоління, одночасно, розуміється, будучи добрими патріотами нової американської батьківщини, що дала загишний притулок. А в тім, ця молодь, народжена вже тут, не раз так гарно розмовляє батьківською мовою, що „фільологічно" навіть важко визначити — хто тут є „новий", а хто „старий".

Ініціятива організації цьогорічного „Свяченого" належала місцевій укр. греко-католицькій церкві, зокрема — довголітньому парохові о. Чапельському та о. Гаврилишинові, що виголосили до зібраних гарні промови. Крім них, промовляв також п. Роман Слободян, широкознаний серед нас не тільки як довголітній працівник на громадському полі, але як і добрий промовець, що простими словами так гарно вміє передати найповажніші речі. Також промовляли знаний в Елизабеті п. Гнатюк та ін.

Дуже приємною несподіванкою для зібраних було те, що на „Свячене" завітав кандидат на майора міста Елизабету — Мр. Вілйем Давд. Він виступив з короткою промовою до зібраних, які його дуже тепло приняли. Вітаючи зібраних, Мр. Давд закликав українців до єдности, одночасно підкреслюючи, що інтереси українців завжди знайдуть зрозуміння, як з боку його особисто, так і тієї партії, яку він репрезенту. Вже після закінчення „офіційної" частини вечора, Мр. Давд ще довго був разом з українцями, взаємно обмінюючись думками щодо праці на майбутнє.

Починаючи від одного з наймолодших учасників, Мр. Артема Дочих, що тут народився, і кінчаючи одним з „найсвіжіших" — недавнім скитальцем п. Солтівським — всі були вдячні добрій організації цьогорічного „Свяченого". Не без задоволення залишилися і наші відомі бизнесмени в Елизабеті — пп. Смітс, Левчак, Литвин та ін., яких також багато прибуло на це „свято єдности".

Ю. Мовчан.

П О Д Я К А

Не маючи змоги віддячитись Вп. Панові Михайлові Прокопів в Ню Йорку за Його доброту, складаємо в цей дуже скромний спосіб щиросердечну подяку за вислання нам „ашуренса" за опіку, за тепле-братнє прийняття нас у своєму мешканні, за щедру матеріяльну допомогу та за всі старання для нас на новій землі. Також дякуємо Вобрецькому Комітетові як і Вельмишановним Родинам Вп. Панству: Мелетам, Валясам, Красовським, Савіцким, Прокоповим, Андрусякам, Цвигунам, Безкоровайним, Боднарукам і другим за їх щиру моральну і матеріяльну допомогу для нас. — Хай Бог заплатить Їм Всім стократно.

Д-р Іван Рижій з дружиною

ТАРЗАН, ч. 2326. Хвилева нагода.

Коли отворена паща зблизилася до нього, Тарзан заперся...

...і кинув загнений кінець кореня на поперек пащі.

Захлистуючися і кашлаючи, великий ящур молотив по воді в розпуці...

...а малпочоловік пірнув глибоко, надіючися тимчасом дістати свій ніж.